

Ooit komen gevleugelde voeten ons de vrede melden

Preek over Matteüs 21 & Psalm 1

Paaskerk Baarn, 27 juli 2014

Ds. C. Kruijswijk Jansen

De profeet Jesaja levert ons het "lied van de wijngaard" over, het staat in hoofdstuk 5. Het begint als volgt: 'Mijn geliefde had een wijngaard, gelegen op vruchtbare grond'. Dan vertelt hij hoe de eigenaar de grond gereedmaakt, een wijpersbak uitgraaft, een wachttoren bouwt en een muur eromheen zet. Het is het beeld van het Beloofde Land. De eigenaar is God, de Schepper. Deze wijngaard, zo vertelt het lied, is Israël. Maar het loopt niet mooi af. Het slot is zo: "Israël is de wijngaard van de Heer. Hij verwachtte goed bestuur, maar zie, het was bloedbestuur; Hij verwachtte rechtsbetrachting, maar zie, het was rechtsverkrachting". Je voelt in deze woorden de pijn en het verdriet van God. Als Jezus een gelijkenis van een wijngaard vertelt, dan weet iedere hoorder: "dat gaat over Israël, dat gaat over ons".

Aan het begin van mijn vakantie een week of vier geleden waren drie Joodse jongens ontvoerd, kolonisten die illegaal in een nederzetting op de Westbank wonen. Aan het slot van onze vakantie warfen ze gevonden onder een hoop stenen vlak bij Hebron, vermoord door Palestijnen. Intussen was er ook een Palestijnse jongen levend verbrand door Joodse kolonisten. Intussen was ook de Westbank uitgekamd door Israëlische militairen, waren honderden arrestaties verricht, huizen vernield en gezinnen geïntimideerd. Intussen waren vanuit Gaza honderden raketten afgeschoten richting Israël, ongeleide projectielen die zelden doel treffen. Intussen was de angst gegroeid, over en weer. Nu heerst er een gruwelijke oorlog in Gaza. Op het journaal werd gezegd dat er meer dan 1000 dode Palestijnen zijn en enige tientallen dode Israëliërs. Je gebeurt dat het machtige Israël de Palestijnen als een lastige horzel vermorzelt. Het geweld van de Palestijnen valt in het niet bij het geweld van de Israëliërs.

Vind u het gekleurd hoe ik de feiten nu vertel, vooringenomen? Ik kan het niet goed meer anders zien sinds ik er geweest ben een paar jaar geleden, en van dichtbij heb ervaren hoe systematisch het Palestijnse volk wordt geëlimineerd. Ik heb orthodoxe Joden, kolonisten horen roepen: "Dit is óns beloofde land, weg jullie".

Beloofd land is toch geen bezit! Wat beloofd land is, maakt Huub Oosterhuis duidelijk in zijn bewerking van Psalm 1: Beloofd is 'dat je niet doet wat slecht is, niet achter oplichters aanloopt, niet met Ploert en Schender heult; heb je naaste lief die is als jij, de vluchteling, de arme, doe hen recht'.

Zie ik het goed of is het vooringenomen? Wij zijn zo afhankelijk van wat de media ons voorschotelen. Joris Luyendijk, die jarenlang correspondent in het Midden Oosten is geweest, schreef over de manipulatie van de media een boek met de titel 'Het zijn net mensen'. Hij vertelt hoe in de oorlog in Irak, 2003, CNN verslag doet van het omverhalen van een reusachtig beeld van Saddam Hoessein. Een juichende menigte rond dat beeld. Als het omvalt, drapeert een Amerikaanse soldaat de Amerikaanse vlag over Samsams hoofd. Iedereen juicht. Ook de Arabische nieuwszender Al Jazira doet verslag van het zelfde, maar iets genuanceerder. Je ziet het beeld vallen, je ziet de vlag om dat hoofd liggen. Maar dan zie je hoe de Amerikaanse soldaat aarzelt en de vlag weer weghaalt. Al Jazira filmt niet van dichtbij maar van een afstand. Nu zie je het reusachtige plein waar maar een handjevol mensen op staat te juichen bij dat beeld. De Irakezen waren niet zo blij met de Amerikanen, zo interpreteer je nu.

In datzelfde boek doet Luyendijk een boekje open over het besturen van de media door de Israëliërs en door de Palestijnen. De Israëliërs weten ieder incident uit te buiten tot en met, de Palestijnen zijn daarmee vergeleken klungels en naïef. In juni werden op de Westbank twee Palestijnse jongens doodgeschoten door Israëlische militairen. Een klein berichtje haalde de krant. Er kraaide geen haan naar. Toen de drie Joodse jongens waren ontvoerd was de hele westerse wereld in rep en roer, en met afschuw vervuld. terecht overigens.

Ik hou van Israël, maar ik merk dat het me steeds meer moeite kost. Ik hou van de Palestijnen die ik ken. Waarom is er toch dat steeds opblazende, afschuwelijke leed? Misschien dat de geschiedenis z'n tol gaat eisen.

Als in 1896 Theodor Herzl het politieke zionisme fundeert, begint de stroom Joodse immigranten naar Palestina op gang te komen. Iedere Jood die binnen komt, treft niet een leeg land aan, maar Palestijnse bewoners die daar al eeuwen leven. Stelselmatig raken Palestijnen hun land kwijt, met

steeds minder ruimte om hun vee te hoeden en hun lijfbomen te kweken. De druk wordt zo hoog dat van 1936 tot 1939 de Arabische oorlog wordt gevochten, die de Palestijnen verliezen. Bij de stichting van de staat Israël in 1948 krijgt het elimineren van het Palestijns erfgoed de staatkundige goedkeuring. Het gaat door tot op vandaag. Het gevolg is gekrenkte trots, en vooral ook de angst dat de Palestijn zal verdwijnen van de aardbodem. En dan maakt een kat in het nauw rare en afschuwelijke sprongen.

Maar de Joden hebben ook hun verhaal, en veel langer dan honderd jaar. Vanaf het begin van onze jaartelling worden de Joden verdrukt en vervolgd, uitgesloten van bepaalde beroepen, verdreven naar afgesloten woonwijken, getto's, gedwongen om bepaalde kleding te dragen. De toenmalige journalist Pinchas Lapide schreef er een boek over, 'De laatste drie pausen en de Joden'. Wat is de loop der eeuwen door de Christenen was bedacht om de Joden te elimineren, vond z'n wrange hoogtepunt in de Holocaust, de Shoa. Iedere keer als er een aanslag wordt gepleegd, in Israël of in Antwerpen, of waar dan ook, vliegt de angst weer omhoog dat het weer gebeurt, dat het afgelopen is met het Jodendom.

Waarom toch steeds dat oplaaiende, afschuwelijke leed? Mensen die in het nauw worden gebracht, groeperen zich en komen in opstand. Zo is het gegaan in de Arabische Lente en werd Kadhafi in Libië verdreven door een volksmassa, evenals Moedarrak in Egypte. Zo ging Solidarnosj onder leiding van Lech Walenza de straat op en de Christenen in Leipzig en Dresden en viel in 1989 het IJzeren Gordijn. En zo gingen in Kiev de mensen de straat op en verdreven de Russisch gezinde president die plaats moest maken voor een Europees gezinde. En op hun beurt groepeerde de Russisch georiënteerde Oost Oekraïners zich, met alle afschuwelijke gevolgen van dien, en laten honderden onschuldige mensen het leven.

Ik moet ophouden. Iedere bladzijde van de geschiedenis is vol met dit soort verhalen. Je wordt er wanhopig en bang van. Je voelt het verdriet van de Here God in het lied van de wijngaard: Ik verwachtte goed bestuur, maar zie, het werd bloedbestuur. Huub Oosterhuis heeft voor mensen die dit op hun kerkstok hebben de naam 'Ploert en Schender' bedacht, voor al die mensen die anderen bang maken, die kleineren en onrecht doen, die het leven ontheiligen. Oosterhuis noemt hen in Psalm 1 oplichters: 'oplichters, ongezegend zal je zijn. Een storm steekt op: je waait de leegte in'. Jezus legt de zelfde zwaarte in het verhaal van de wijngaard: 'verpletterd zul je worden', 'de wijngaard zal aan anderen gegeven worden'. Zo worden zij de vertolkers van Gods verdriet en wanhoop.

Wie zijn eigenlijk die 'anderen' aan wie de wijngaard gegeven zal worden? Vroeger zeiden we: "Dat is de kerk, wij zijn nu het volk van God, onze kerk is het beloofde land. De Joden hebben hun kansen verspeeld." Het afschuwelijke vervolg van deze redenering in het anti-semitisme dat uitmond in de Holocaust. Wij hebben zoveel boter op ons hoofd, wij zijn geen haar beter dan de Joden. Beloofd land is niet een strook land langs de Middellandse zee, dat is een misvatting. Netzomin als Volk van God of uitverkoren volk een bepaalde bevolkingsgroep is. Daar komen alleen maar ongelukken van. Het is geen etnisch begrip, maar een ethisch begrip. Beloofd land en Volk van God is bedoeld voor mensen die in de knel zitten, de 'kleinen', voor kinderen, wees, weduwe en vreemdeling, voor hen die rechteloos zijn, naamloos, aan de rand, de asielzoekers, voor kinderen voor wie geen pardon is. Als zij in het vizier komen is er sprake van 'beloofd land'. De 'anderen' zijn de afgekeurde stenen. Jezus citeert Psalm 118: de afgekeurde stenen die op een hoop worden gegooid, worden door God opgepakt en tot hoeksteen gemaakt, tot steun van het hele gebouw. Dat is het wonder. In Gods ogen is niemand waardeloos. De kern van het leven, kern van de wijngaard is hoe je omgaat het wie kwetsbaar is. De samenleving meet je af aan welke plek je geeft aan wie niet voor zichzelf kan zorgen. Een samenleving die verhardt, is bezig de belofte te verspelen. De 'anderen' zijn niet de mensen in het stemmige driedelig pak met de vele steekzakken, nee de 'anderen' zijn de mensen die wij doorgaans over het hoofd zien.

Misschien heeft Jezus wel aan zichzelf gedacht toen hij dit verhaal vertelde, en heeft hij, die zo verguisd werd en belachelijk gemaakt, er moed en kracht uit geput dat hij niet een weggegooide steen is, maar een hoeksteen. Zo heeft in ieder de apostel Paulus het opgevat, en in navolging van Paulus ook de kerk: Jezus is de hoeksteen die ons overeind houdt. In de voetsporen van Jezus mag je dan zeggen: u, ik, wij zijn van belang. Ook al heb je soms het gevoel dat je een speelbal bent in een spel waarvan je de spelregels niet kent, in iets wat je niet bevatten kunt, toch ben je iemand die uit de grote hoop is gevist en in het licht wordt geheven.

Je zou willen dat zo het leven is. Dat ieder mens telt, dat iedere samenleving zich daarnaar gedraagt. Maar we doen het niet, het gebeurt niet. Daarom komen iedere keer mensen in opstand om gehoord te worden. En iedere keer gaat dat gepaard met zoveel geweld en pijn. Zouden ooit voeten gevleugeld de vrede komen melden? In dat 'ooit', in dat visioen is de Bijbel geschreven. In dat visioen leefde Jezus. In dat visioen leven wij. Daar doen we het mee: Ooit komen gevleugelde voeten ons de vrede melden!

Amen.